

Bredare mått på samhällsutvecklingen

Sammanfattning

Utskottet behandlar motioner om ett bredare BNP- och välfärdsmått från allmänna motionstiden 2011.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden, bl.a. med motiveringen att det pågår ett omfattande arbete med att komplettera BNP med olika uppgifter om hållbarhet och att utveckla de gröna räkenskaperna. Dessutom beslutades under 2011 om en rättslig ram på EU-nivå för framställning av miljöräkenskaper inom EU. Vidare har Konjunkturinstitutet (KI) genom en blocköverskridande överenskommelse mellan regeringen, Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna och Vänsterpartiet nyligen fått nya uppdrag och högre anslag för att utöka sin verksamhet inom området.

I betänkandet finns 1 reservation.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Bredare mått på samhällsutveckling	5
Reservation	11
Bredare mått på samhällsutveckling (MP, V)	11
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Bredare mått på samhällsutveckling

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:Fi205 av Jens Holm m.fl. (V),

2011/12:Fi221 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2,

2011/12:Fi222 av Otto von Arnold och Désirée Pethrus (båda KD) och

2011/12:Fi268 av Sara Karlsson (S).

Reservation (MP, V)

Stockholm den 22 mars 2012

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Maryam Yazdanfar (S), Carl B Hamilton (FP), Marie Nordén (S), Staffan Anger (M), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Ulla Andersson (V), Sven-Erik Bucht (S), Edip Noyan (M), Emil Källström (C) och Johnny Skalin (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas fyra motionsförslag från allmänna motionstiden 2011 om mått på den ekonomiska utvecklingen.

Utskottets överväganden

Bredare mått på samhällsutveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om att bredda och komplettera BNP-måttet med uppgifter om bl.a. ekologiska och sociala faktorer. Det pågår ett omfattande arbete med att komplettera BNP med olika uppgifter om hållbarhet och att utveckla de gröna räkenskaperna. Dessutom beslutades under 2011 om en rättslig ram på EU-nivå för framställning av miljöräkenskaper inom EU. Vidare har Konjunkturinstitutet (KI) genom en blocköverskridande överenskommelse mellan regeringen, Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna och Vänsterpartiet nyligen fått nya uppdrag och högre anslag för att utöka sin verksamhet inom området. Jämför reservation (MP, V).

Motionerna

I *motion Fi205* av *Jens Holm m.fl. (V)* anser motionärerna att bruttonationalprodukten (BNP) inte är ett bra mått för att mäta utvecklingen, välfärden och tillväxten i ett samhälle. Klimatförändringarna, miljöförstöringen och den generella utarmningen av jordens resurser kräver att vi tänker om. Det går enligt motionärerna att mäta utveckling och tillväxt på andra sätt. Regeringen bör därför omedelbart påbörja ett utvecklingsarbete och återkomma till riksdagen med förslag till andra mått på tillväxt och utveckling som kan komplettera eller ersätta BNP.

I *motion Fi221* av *Åsa Romson m.fl. (MP)* anføres att BNP är ett viktigt mått på aktiviteten i ekonomin, men att det är ett otillfredsställande mått på verklig välfärd. Samhället skulle, enligt motionärerna, tjäna på att använda mer moderna välfärdsmått som till skillnad från BNP även tar hänsyn till människors hälsa, miljö, jämställdhet och fördelning. Motionärerna föreslår därför att regeringen i ökad utsträckning redovisar och använder välfärdsmått som omfattar ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer (yrkande 2).

I *motion Fi222* av *Otto von Arnold och Désirée Pethrus (båda KD)* anser motionärerna att BNP är ett viktigt men ofullständigt mått när det gäller att mäta ett lands välfärd. Sverige bör, parallellt med BNP-begreppet i den officiella ekonomiska statistiken, eftersträva att använda ett bredare mått på välfärdsutvecklingen. Hur ett sådant mått ska utformas bör enligt motionärerna utredas av regeringen.

I *motion Fi268* av *Sara Karlsson (S)* anser motionären att BNP inte säger någonting om ett lands välfärdsnivå, naturkapital eller fördelning. De sociala och ekonomiska perspektiven måste integreras i de ekonomiska beräkningarna om vi ska kunna åstadkomma en hållbar utveckling och en hållbar ekonomisk tillväxt. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag om hur nationalräkenskaperna ska kunna utvecklas i denna riktning.

Tidigare behandling

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionsförslag om utvidgningar av BNP-måttet och om gröna räkenskaper. Senast var i betänkanterna 2008/09:FiU2 och 2010/11:FiU32.

Betänkande 2008/09:FiU2

Det förslag som behandlades i FiU2 handlade om att regeringen skulle utreda förutsättningarna för att ta fram och kvantifiera en grön netto nationalprodukt, NNP.

I utskottets underlag till betänkandet ingick bl.a. följande information:

- Sverige har jämfört med många andra länder en relativt lång erfarenhet av att ta fram och utveckla olika gröna räkenskaper och indikatorer.
- Som en följd av den statliga utredningen Räkna med miljön (SOU 1991:37–38) fick Statistiska centralbyrån (SCB), Naturvårdsverket (NV) och Konjunkturinstitutet (KI) i uppgift att utveckla det svenska arbetet med miljöräkenskaper. SCB fick i uppgift att utveckla fysiska miljöräkenskaper (utveckla system för att koppla ihop miljöstatistik och ekonomisk statistik). NV skulle utveckla indikatorer och index för tillståndet och förändringar i de svenska ekosystemen medan KI fick i uppgift att utveckla metoder för monetära miljöräkenskaper och utveckla miljöekonomiska modeller för samhällsekonomiska analyser.
- Under 1990-talet och en stor del av 2000-talet publicerades ett stort antal rapporter om miljöindikatorer, räkenskapssystem och utvecklingen inom olika delområden.
- Monetära miljöräkenskaper är viktiga beståndsdelar i NNP, dvs. beräkningar som uppskattar storleken av och sätter pris på miljöskador eller förändringar i naturkapital, t.ex. biomassa, mark, vatten och luft. KI har sedan 1992 utvecklat miljöräkenskaper och deltagit i det internationella arbetet med att ta fram miljöräkenskaper, främst i FN:s regi. KI avslutade sitt arbete med monetära miljöräkenskaper 2004 för att i stället satsa sina resurser på t.ex. utvärdering av miljöpolitiska styrmedel.
- I juni 2008 fick Statskontoret regeringens uppdrag att kartlägga och analysera det miljöekonomiska arbete som bedrivs vid KI, SCB och NV.
- I oktober 2008 publicerade KI rapporten "How are Green National Accounts Produced in Practice". I rapporten redovisar KI en översikt av det internationella arbetet med att utveckla monetära räkenskaper

samt KI:s erfarenheter på området. KI beskriver de stora praktiska svårigheterna med att ta fram en grön NNP och monetära miljöräkenskaper. En av KI:s slutsatser i rapporten var följande: *"Även under de bästa omständigheterna är det orealistiskt att anta att vi inom över-skådlig framtid skulle kunna producera grön NNP som löpande statistik."* KI:s rapport skulle ingå som underlag i Statskontorets utvärdering av det miljöekonomiska arbetet.

Utskottet menade i sitt ställningstagande att hållbar utveckling var ett av de viktigaste målen, inte bara i den ekonomiska politiken utan i så gott som all politisk verksamhet. Men eftersom regeringen redan hade påbörjat en översyn av det miljöekonomiska arbetet ansåg utskottet att det inte fanns någon anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionens förslag.

Betänkande 2010/11:FiU32

Förslaget som behandlades i FiU32 handlade om att Sverige bör använda ett bredare mått på välfärdsutvecklingen som komplement till BNP, och att regeringen borde utreda förutsättningarna för att ta fram och kvantifiera en grön nettonationalprodukt, NNP.

I underlaget till betänkandet ingick bl.a. följande information:

- I mars 2009 presenterade Statskontoret sin rapport om Miljöekonomiskt arbete vid KI, SCB och NV. Statskontoret bedömde i rapporten att myndigheterna nått så långt som det fanns skäl att förvänta sig samt att det saknades skäl att radikalt ompröva dagens modell för miljöekonomiskt arbete. Statskontoret föreslog dock att KI borde ges en utökad och förstärkt roll på området. KI borde, enligt statskontoret, arbeta med att ge miljöekonomiskt metodstöd åt myndigheter vid samhällsekonomiska konsekvensanalyser av planerade åtgärdsförslag. KI borde också utveckla ett bredare utbud av modeller vara en brygga mellan forskning och politik/praktik på området, bl.a. genom att inrätta ett miljöekonomiskt råd.
- EU-kommissionen presenterade den 20 augusti 2009 meddelandet Bortom BNP – Att mäta framsteg i en föränderlig värld (KOM(2009) 433). Kommissionen underströk i meddelandet behovet av att komplettera BNP med statistik som täcker andra ekonomiska, sociala och miljömässiga faktorer. Enligt kommissionen borde EU och medlemsländerna bl.a. komplettera BNP med indikatorer avseende miljö och samhälle (enligt meddelandet skulle kommissionen under 2010 lägga fram en försöksversion av ett index för miljöbelastning). Vidare borde medlemsländerna sträva efter att ta fram uppgifter om miljö och samhälle i näst intill realtid och öka tillförlitligheten i rapporteringen av uppgifter om fördelning och jämlikhet. Medlemsländerna borde också utveckla en EU-resultattavla för hållbar utveckling och utvidga natio-

nalräkenskaperna till att omfatta miljö och samhälle. Kommissionen angav i rapporten att man avsåg att senast under 2012 rapportera om genomförandet och resultaten av de föreslagna åtgärderna.

- I september 2009 presenterade den s.k. Stiglitzkommissionen sin rapport *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. Stiglitzkommissionen är en fransk kommission för mätning av ekonomiska resultat och samhällsutveckling.
- EU-kommissionen presenterade i april 2010 ett förslag till förordning om europeiska miljöräkenskaper (KOM(2010) 132). Enligt kommissionens förslag borde det fastställas en gemensam EU-ram för insamling, sammanställning, överföring och utvärdering av europeiska miljöräkenskaper. Syftet med ramen skulle vara att upprätta miljöräkenskaper som s.k. satelliträkenskaper till det europeiska nationalräkenskapssystemet, ENS. De miljöräkenskaper som skulle sammanställas och överföras till den europeiska statistikmyndigheten Eurostat skulle enligt kommissionens förslag grupperas i tre enheter eller moduler. En modul för räkenskaper över luftutsläpp, en modul för miljörelaterade skatter efter ekonomisk aktivitet och en modul för materialflödesräkenskaper för hela ekonomin. Såväl regeringen som KI, NV och SCB var positiva till EU-kommissionens förslag att inrätta en rättslig grund till stöd för datainsamling till miljöräkenskaper.

Utskottet ansåg i sitt ställningstagande att den ekonomiska tillväxten ska vara förenlig med god miljö och god hälsa så att en hållbar tillväxt kan säkerställas. Därför är det viktigt med statistik och analys på området. Utskottet konstaterade att det pågick miljöekonomiska analyser för att förbättra beslutsunderlaget för svensk miljö-, energi- och klimatpolitik, och att det även pågick ett omfattande arbete med att se över hur BNP kan förändras och kompletteras med indikatorer om miljö och samhälle. Utskottet konstaterade vidare att EU-kommissionen lagt fram ett förslag för hur europeiska miljöräkenskaper ska tas fram. Eftersom det på flera olika håll redan pågick arbeten med att se över BNP och gröna räkenskaper avstyrkte utskottet motionsförslaget.

Kompletterande information

Regeringen aviserade i 2010 års vårproposition att en översyn skulle göras av Ekonomistyrningsverkets (ESV), KI:s och Finanspolitiska rådets uppgifter. Syftet med översynen var att se över belysningen av finanspolitiken och att säkerställa att det fanns en huvudansvarig myndighet för de olika delarna av den externa granskningen av finanspolitiken.

Översynen genomfördes under 2010 och delar av 2011 och resulterade bl.a. i en blocköverskridande överenskommelse mellan regeringen och Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna och Vänsterpartiet.

I budgetpropositionen för 2012 anger regeringen att överenskommelsen för KI:s del innebär att KI får till uppgift att utvärdera den ekonomiska politikens lång- och kortsiktiga effekter på riksdagens mål för miljö kvalitet och på en i övrigt miljömässigt hållbar utveckling. KI fick också i uppgift att utarbeta och pröva olika strategier för att nå miljömålen och att fr.o.m. 2012 i samråd med NV publicera en årlig rapport om miljöpolitikens samhällsekonomiska aspekter. Vidare skulle ett vetenskapligt råd inrättas i KI. Rådets uppgift skulle bl.a. vara att bistå KI i frågor om metoder och modeller i den miljöekonomiska verksamheten. För att täcka kostnaderna för de nya uppgifterna föreslogs i budgetpropositionen en höjning av KI:s anslag med 1,1 miljoner kronor 2012 och ytterligare 1,9 miljoner kronor 2013.

Det nya vetenskapliga rådet utsågs i början av 2012 och ledamöterna i rådet är Lennart Hjalmarsson, professor vid Göteborgs universitet (ordförande), Thomas Aronsson, professor vid Umeå universitet, Karin Bäckstrand, docent vid Lunds universitet, Georgia Destouni, professor vid Stockholms universitet, Ing-Marie Gren, professor vid Sveriges lantbruksuniversitet i Uppsala och Patrik Söderholm, professor vid Luleå tekniska universitet.

Kommissionens förslag till förordning om europeiska miljöräkenskaper (KOM(2010) 132) förhandlades under 2010 och antogs av parlamentet och rådet i juni 2011.

Finansutskottets ställningstagande

Som utskottet sagt tidigare är det viktigt att den ekonomiska tillväxten är förenlig med god miljö och god hälsa. För att säkerställa en långsiktigt hållbar tillväxt är det därför angeläget att det finns en tillförlitlig statistik och en välutvecklad analys inom en mängd olika områden.

Utskottet kan konstatera att Sverige ligger långt framme när det gäller arbetet med miljö- och hållbarhetsräkenskaper och att det pågår ett omfattande arbete för att bl.a. ytterligare förbättra beslutsunderlaget för den svenska miljö-, energi- och klimatpolitiken.

Utskottet kan vidare konstatera att det nu, till skillnad från när utskottet i fjol behandlade samma typ av motionsförslag, finns en rättslig ram på EU-nivå för framställning av miljöräkenskaper inom EU. Dessutom har Konjunkturinstitutet (KI), genom en blocköverskridande överenskommelse mellan regeringen, Socialdemokraterna, Miljöpartiet de gröna och Vänsterpartiet, nyligen fått i uppdrag att utvärdera den ekonomiska politikens kort- och långsiktiga effekter på riksdagens mål för miljö kvalitet och en miljömässigt hållbar utveckling. Som framgår av redovisningen ovan ska KI också fr.o.m. 2012 publicera en årlig rapport om miljöpolitikens samhällsekonomiska aspekter. Som en del av överenskommelsen inrättades nyligen ett vetenskapligt råd i KI, med uppgift att bistå KI i frågor om

metoder och modeller i den miljöekonomiska verksamheten. För att täcka kostnaderna för de nya uppgifterna har KI:s anslag höjts med 1,1 miljoner kronor 2012 och ytterligare 1,9 miljoner kronor 2013.

Utskottets uppfattning är att det på olika håll pågår arbeten med att komplettera BNP med uppgifter om hållbarhet och utveckla de gröna räkenskaperna. Av den anledningen finns det enligt utskottets mening ingen anledning för riksdagen att nu vidta några ytterligare åtgärder på grund av de aktuella motionsförslagen. Utskottet avstyrker därför motionerna Fi205 (V), Fi221 (MP) yrkande 2, Fi222 (KD) och Fi268 (S).

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Bredare mått på samhällsutveckling (MP, V)

av Per Bolund (MP) och Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2011/12:Fi205 av Jens Holm m.fl. (V) och

2011/12:Fi221 av Åsa Romson m.fl. (MP) yrkande 2 och avslår motionerna

2011/12:Fi222 av Otto von Arnold och Désirée Pethrus (båda KD) och

2011/12:Fi268 av Sara Karlsson (S).

Ställningstagande

Måttet bruttonationalprodukten (BNP) dominerar den offentliga debatten om tillväxt och välfärd. Vi anser att BNP visserligen kan vara en god mätare av den ekonomiska aktiviteten i en ekonomi, men att måttet säger mycket lite om den hållbara tillväxten och den verkliga välfärden i ett samhälle.

Vår uppfattning är att samhället skulle tjäna på att utveckla nya och kompletterande mått på samhällsutvecklingen, mått som även tar hänsyn till miljö, människors hälsa, jämställdhet och fördelning. Både i Sverige och internationellt pågår visserligen arbeten med att utveckla nya och viktiga välfärdsmått, men enligt vår uppfattning går utvecklingen för långsamt.

Vi anser därför att regeringen omgående bör påbörja ett arbete med att ta fram mått på samhällsutvecklingen som till skillnad från BNP även tar hänsyn till ekologiska och sociala faktorer. Regeringen bör sedan löpande redovisa måtten i propositioner och andra publikationer och använda måtten i sitt arbete och i den offentliga debatten. Regeringen bör också inför Rio+ 20 sommaren 2012 driva frågan om att FN bör utveckla nya mått på välfärd och samhällsutveckling.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi sagt om nya och moderna mått på samhällsutvecklingen som ersättning för eller komplettering av BNP-måttet. Vi tillstyrker därmed delvis motionerna Fi205 (V) och Fi221 (MP) yrkande 2 samt avstyrker motionerna Fi222 (KD) och Fi268 (S).

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Fi205 av Jens Holm m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma till riksdagen med förslag till andra mått på tillväxt och utveckling som kan komplettera eller ersätta BNP.

2011/12:Fi221 av Åsa Romson m.fl. (MP):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i ökad utsträckning bör använda och redovisa moderna välfärdsmått som omfattar ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer.

2011/12:Fi222 av Otto von Arnold och Désirée Pethrus (båda KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda ett bredare BNP-begrepp där välfärdsutvecklingen och miljöhänsyn också ingår.

2011/12:Fi268 av Sara Karlsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om gröna nationalräkenskaper.